

RITA GUIBERT

Yedi Ses

Latin Amerikalı Yedi Yazarla Söyleşiler

Çeviri: CELÂL ÜSTER

➤ PABLO NERUDA

➤ JORGE LUIS BORGES

➤ MIGUEL ANGEL ASTURIAS

➤ OCTAVIO PAZ

➤ JULIO CORTÁZAR

➤ GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

➤ GUILLERMO CABRERA INFANTE

RITA GUIBERT
YEDİ SES

Latin Amerikalı Yedi Yazarla Söyleşiler

Can Modern

Yedi Ses: Latin Amerikalı Yedi Yazarla Söyleşiler, Rita Guibert

İngilizce aslından çeviren: Celâl Üster

Seven Voices; Seven Latin American Writers Talk to Rita Guibert

İlk baskı: Alfred A. Knopf, 1973.

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: Knopf Doubleday, 2015.

© 1972, The Knopf Doubleday Publishing Group, Penguin Random House LLC

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz

1. basım: 2021

2. basım: Şubat 2022, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi Editörü: Emrah Serdan

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Emin Petek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5543-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750755439

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

RITA GUIBERT

YEDİ SES

Latin Amerikalı Yedi Yazarla Söyleşiler

SÖYLEŞİ

İngilizce aslından çeviren

Celâl Üster

RITA GUIBERT, 5 Aralık 1916'da Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te doğdu. Buenos Aires Üniversitesi'nde öğrenim gördü. 1957'den itibaren ölünceye kadar yaşadığı New York'ta gazetecilik, editörlük, dergicilik, çevirmenlik yaptı. Associated Press'in Latin Amerika masasında çalıştı; *Life* dergisinin İspanyolca basımında beş yıl muhabir olarak görev aldı. *Paris Review*, *Intellectual Digest*, *Review 72*, *Vista Magazine* ve *Revista Iberoamericana* dergilerinde makaleleri yayımlandı. TV alanında CBS ile Bergen Community College'in ortak yapımı, *The Restless Colossus* (Huzursuz Dev) adlı 28'er dakikalık 54 dizi programın yaratıcısı ve röportajcısı oldu. Radyoda da Latin Amerika Kültürü hakkında *Latin American World* (Latin Amerika Dünyası) adlı 30'ar dakikalık beş dizinin yapımcılığını üstlendi. Yedi Latin Amerikalı yazarla kapsamlı söyleşilerini içeren kitabı *Yedi Ses* 1973'te yayımlandığında övgü dolu eleştiriler aldı. Pek çok çocuk kitabı da çeviren Guibert, 5 Aralık 2007'de New York'ta öldü.

CELÂL ÜSTER, 1947'de İstanbul'da doğdu. İlkokulu Şişli Terakki Lisesi'nde okudu; İngiliz Erkek Lisesi ve Robert Academy'yi bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. George Thomson'ın *Tarihöncesi Ege* adlı yapıtının çevirisiyle 1983'te *Yazko Çeviri* dergisinin Azra Erhat Çeviri Ödülü'ne değer görüldü. *İzlerimiz*, *Yeni Dergi*, *Yeni Adımlar*, *Aries*, *Sözcükler*, *Notos* gibi dergilerde çevirileri yayımlandı. Gelişim Yayınla-

rı ve Adam Yayıncılık gibi yayınevlerinde ve *AnaBritannica Genel Kùltür Ansiklopedisi*'nde editörlük yaptı. *Belgelerle Türk Eczacılığı*, *National Geographic Fotoğraflarıyla İstanbul*, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, *Unforgettable/Unutulmaz Dizisi*, *Ortak Kùltürel Miras: Birlik İçinde Çokluk* gibi kitapların editörlüğünü; 1982-1993 ve 2008-2014 arasında *Cumhuriyet* gazetesinin kùltür editörlüğünü; ilk yayımlandığı yıllarda *Cumhuriyet Kitap*'ın, uzun yıllar *P Dünya Sanatı Dergisi*'nin, 2003-2008 arasında Can Yayınları'nın yayın yönetmenliğini üstlendi. *Yeni Yüzyıl*, *Yeni Binyıl* ve *Radikal Kitap*'taki "Yeryüzü Kitaplığı" yazılarını *Cumhuriyet Kitap*'ta sürdürdü. Robert Louis Stevenson, H.G. Wells, Jaroslav Hašek, James Joyce, Isaac Bashevis Singer, D.H. Lawrence, Julius Fučík, Liam O'Flaherty, George Orwell, Wolfgang Borchert, Juan Rulfo, Iris Murdoch, Maurice Sendak, Roald Dahl, Jorge Luis Borges, İsmail Kadaré, Mario Vargas Llosa, Paulo Coelho, Willis Barnstone ve John Berger gibi yazarların yapıtlarının yanı sıra Marx ve Engels'in *Komünist Manifesto*'su ve Lenin'in *Devlet ve Devrim*'i gibi Marksist klasikleri dilimize kazandırdı. Eski çağlardan günümüze ünlü yazarlar ve düşünürlerden özlü sözleri *Sözü Özü*, eski ozanlardan sevda şiirlerini *Aşk Olsun* adlı kitaplarda bir araya getirdi. *İngiliz ve Amerikan Edebiyatında Kısa Öykünün Büyük Ustaları* adlı bir seçki hazırladı. *Körün Taşı* (2018) ve *Bir "Çevirgen"ın Notları* (2019) adlı kitapları yayımlandı.

Lidia Beatriz'e

İçindekiler

Önsöz / Rita Guibert	15
Sunu / Celâl Üster	18
Pablo Neruda	24
Jorge Luis Borges.....	113
Miguel Ángel Asturias	166
Octavio Paz	240
Julio Cortázar.....	358
Gabriel García Márquez.....	390
Guillermo Cabrera Infante	429

TEŞEKKÜR

“Yedi ses” olmasa besbelli bu kitap da olmazdı, ama özellikle Matilde Urrutia Neruda’ya, Blanca Mora y Araujo Asturias’a, Marie-José Tramini Paz’a ve Miriam Gómez Cabrera Infante’ye şükranlarımı sunmak isterim. Bu kitabın en başından beri manevi ve düşünsel desteğini benden esirgemeyen Emir Rodríguez Monegal’e; bana sayısız kez “el vererek” değerli katkılarda bulunan Ronald Christ’e; benim Latin lafebeliklerimi sağduyulu bir biçimde kırpıp kısaltan Dick Lurie’ye; hoşgörüsü ve sabrı dirayetinden aşağı kalmayan editörüm Jane Garrett’a; söyleşilerin İngilizce çevirisinde yazarların seslerini çok iyi yansıtan Frances Partridge’e; Jorge Luis Borges’le söyleşinin İngilizce çevirisinin gözden geçirilmesine yardımcı olan Norman Thomas de Giovanni’ye; kütüphane dosyalarından yararlanmama izin veren Columbia Üniversitesi’nin Casa Hispánica’sına; inancıma güç katan Enrique Loutsch’a; bana güvenen herkese; bana güvenmeyen herkese; beni dinleyen Luisa Herzberg’e; en çok da kendilerinden dinlemeyi öğrendiğim, artık hayatta olmayan anemle babama teşekkürü borç bilirim.

Önsöz

“Latin Amerikalı, Batı’nın varoşlarında, tarihin kenar mahallelerinde yaşamış bir varlıktır.”

Octavio Paz

Bu kitap bir bıkkınlıktan doğdu – benim bıkkınlığım ve bir kıtanın bıkkınlığından. Benimki yalnızca bir tanınma sorunu. Örneğin, New York’ta bir partide şivem fark edildiğinde genellikle, “Fransız mısınız?” diye sorarlar. Ben de, “Hayır, Arjantinliyim,” derken, nereli olduğum belli olunca yabancı çekiciliğinin gözlerdeki parıltısının sönüşünü izlerim. Amerikalılar bana sık sık Arjantinlilerin Portekizce mi konuştuğunu sorarlar ya da –Westchester’ın en büyük liselerinden birinin müdürünün bana sorduğu gibi– “Başkentiniz Rio de Janeiro ne kadar büyük?” sorusuyla karşılaşırım.

İki kişi arasındaki konuşmalarda ortaya çıkan bu gaflar önemsiz de olsa, kültürlerarası ilişkilerin zayıflığı kadar kıtalar arasında var olan kültür uçurumunun da sonucudur. Amerika Birleşik Devletleri birçok Latin Amerikalının gözünde nasıl dolar zenginlerinden, küçük el aletlerinden, deniz piyadelerinden ve Hollywood klişelerinden geçilmeyen emperyalist bir ülkeden başka bir şey değilse, sınırın güneyindeki ülkeler de pek çok “norteamericano” için sayısız devrimle, az gelişmişlik ve muzla simgelenen ve yalnızca gitar çalmayı ve sevimliyi bilen (bu sonuncusu hiç de güvenilir olmasa da), güvenilmez, sorumsuz, geveze ve şehvetli erkeklerin yaşadığı, birbirinden

farksız bir ülkeler topluluğudur. Bu imgeler, dayandıkları gerçeklikleri gölgede bırakarak, efsanevi boyutlara ulaşmıştır.

Ama bir de madalyonun öbür yüzü var. Faulkner ve Hemingway gibi adlar daha Fransa'da tanınmazken Latin Amerika'da elbette tanınıyordu, ama bir süre önce eğitim kasetleri hazırlayan büyük bir şirketin başkanıyla bir projeyi görüşürken Jorge Luis Borges üstüne bir materyal önerdim. Adam, "Borges mi? Borges de kim?" dedi. "Borges'i bana satman gerekir." Borges'i başkana ve üç yayın danışmanına "satmaya" çalıştım da başarılı olamadım, bu dünyaca ünlü yazarı hiçbiri tanııyordu. Daha da yakın bir zamanda, son kırk yıldır bütün dünyada konuşulan yazar Pablo Neruda'nın adı Nobel Edebiyat Ödülü sahibi olarak dünya gazetelerinin manşetlerine taşındığında, Amerikalı bir yazar-editör Neruda'yı daha önce hiç duymadığını itiraf etti bana; bir başka New York'lu editör de Nobel haberiyle ilgili coşkulu yorumlarımı yarıda keserek, "O da kim?" diye sorunca şaşımaktan öte beynimden vurulmuşa döndüm. Latin Amerika edebiyatına ilginin artmakta olmasına karşın, Borges ve Neruda gibi dünyaca ünlü yazarların Amerika'da yalnızca bir azınlık tarafından bilindiğini anladım.

Amerikalılarca tanınmamanın bir nedeni de, Latin Amerika araştırmaları uzmanlarının pek çok bilgi edinebilmelerine karşılık, bu kıtayla ilgili halka ulaşan bilgilerin büyük ölçüde gezi edebiyatından veya ekonomik ve politik sarsıntılar ya da doğal afetlere dair gündelik haber bültenlerinden geliyor olması. Bu kitap ise, Amerikan halkına, üç kuşaktan yedi büyük Latin Amerikalı edebiyatçının ağzından Latin Amerika'da olup bitenlerle ilgili daha geniş ve daha derin bir bakış sunmayı amaçlıyor.

Nobel Ödüllü Guatemalalı yazar Miguel Ángel Asturias'ın, Fransız meslektaşlarına yıllarca söylediğini –"Artık siz bir oturun bakalım, şimdi biz size bir şeyler anlatacağız"– hatırlayınca, Latin Amerikalı yazarları ayrıntılı söyleşilerle sunmanın Latin Amerika ve aydınlarını geniş bir yelpazede yansıtabileceğini düşündüm.

En yaygın iletişim medyasını projeme katma çabalarım boşa çıktığından ve Julio Cortázar'ın *Seksek* için dediği gibi

“Onu dans edemediğim, tüküremediğim, haykıramadığım ya da akla gelebilir herhangi bir iletişim aracıyla herhangi bir ruhsal ya da bedensel eylem biçimi olarak tasarlayamadığımdan” bir kitap olarak düşündüm ve çok uzun bir süredir Latin Amerika edebiyatı yapıtları yayımlayan Alfred A. Knopf Yayınevi’ne yöneldim. Sonunda, beni Amerika Birleşik Devletleri’nden Şili, İngiltere, Fransa ve İspanya’ya taşıyan teybe kaydedilmiş yüz yüze söyleşilerden oluşan bu kitap ortaya çıktı.

Her söyleşinin yapıldığı ortam ayrıydı, kişiler farklıydı ama birlikte çalışma ruhu ve projeme gösterilen o canlı duyarlılık aynıydı. Her yazarla ortalama bir hafta geçirdim ve o süre boyunca gece gündüz edebiyat ve hayattan, güncel olaylardan, havadan sudan rasgele ve uzun uzadıya konuştuk. Evlerinde, en sevdikleri lokantalarda ve dostlarının evlerinde yemekler yedik, partilere katıldık. Teybe kaydedilen söyleşiler sırasında ise bir sorgulayıcı olmaktan çok söyleşiyi hızlandıran ve kolaylaştıran bir rol oynamayı seçtim. En az soru sorarak en çok yanıtı alma-ya çalıştım. Ne de olsa, amacım, kendi adıma konuşmak değil, bu insanların kendilerini anlatmalarını sağlamaktı.

Rita Guibert
New York, 1972

"*Yedi Ses*, kendi köklerinden yola çıkarak evrensel bir edebiyatın peşine düşen, kendi uygarlıklarının derin geleneklerinde gezinmekle yetinmeyip insan ruhunun kuytularına uzanan, ama hiçbirini birbirine benzemeyen yedi büyük yazar ve şairi, bizi yer yer şaşırtan en sakınmasız düşünceleri, eleştirileri, itirazları ve suçlamalarıyla bir kitapta buluşturuyor: Yalnızca yaşama, dünyaya, insanlığa, edebiyata, dönemin edebî tartışmalarına değil, sosyalizme, kapitalizme, dönemin siyasal olaylarına da yedi ayrı bakış. Uzaktan bakıldığında 'yedi benzer' gibi görünen 'yedi benzemez'."

Celâl Üster

Rita Gilbert, kendi deyişyle bir bıkkınlıktan, "bir kıtanın bıkkınlığı"ndan doğan *Yedi Ses*'te, edebiyatı köklü bir dönüşüme uğratan Latin Amerika'nın çıkardığı yedi büyük yazarla söyleşilerine yer veriyor. Miguel Angel Asturias'ın Fransız meslektaşları üzerinden dünyaya seslendiği, "Artık siz bir oturun bakalım, şimdi biz size bir şeyler anlatacağız," sözünden yola çıkan kitapta yedi ustanın yazarlığa, edebiyata ve dünyaya dair düşünceleri, bu büyük kıtanın tek bir renkten ibaret olmadığını ortaya koyuyor ve yazarları kişisel olarak besleyen iklimleri, kültürleri ve olayları da portrelerine detay olarak ekliyor. *Yedi Ses*, her bir kelimesini dinlemek isteyeceğiniz bir edebiyat şöleni.

#latinamerika #modernedebiyat #söyleşi #yazarlık #kültür
#düşünce

